

POLITIČNI PREVRAT NA FRANCOSKEM

Kam bodo zaplovili Francozi s svojo državo

Zloraba demokratičnih svoboščin ustvarja nevarnost fašizma - V Alžiriji bo De Gaulle zmagal ali propadel

Preteklo nedeljo so Francozi opravili zadnji del volitev, tako imenovane ožje volitve, v parlament. Izid je vzbudil veliko pozornost po vsem svetu, ker se je z njim izvršil pravecati preobrat v eni najvažnejših držav Evrope, kar bi utegnilo imeti resne posledice tudi v mednarodni politiki.

Kar se je zgodilo v Franciji, je revolucija, ki se razlikuje od drugih le po tem, da v njej ni bilo prelivanja krvi. V ostalem se je pa primerilo, kar se je še vselej v političnih in socialnih prekucijah: možje in skupine, katere so doslej gospodovale v državi, so domala zginile s prizorišča in oblast je prešla na popolnoma nove ljudi in organizacije.

V poslansko zbornico, sestojajočo iz 465 članov, je bilo od dosedanjih parlamentarcev spet izvoljenih le 128, medtem ko so bili vsi ostali, se pravi 345, izločeni iz javnega življenja. V nedeljskem političnem potresu jih je požrla zemlja.

Med neizvoljenimi je 6 bivših vladnih načelnikov, celo trije De Gaullovi službojoči ministri in cela vrsta znanih državnikov in slavni govorniki. V parlament je prišlo okoli 350 povsem novih ljudi brez vsake državniške izkušnosti.

ZMAGOVALCI IN PREMAGANCI

Poglavitna zmagovalka je tako imenovana Zveza za novo republiko ali UNR (Union pour la Nouvelle République), katero vodi bivši De Gaullovi soborci in pristasi za časa zadnje vojne. Ta je dobila v parlamentu 188 poslancev, njeni zavezniki, desničarski Neodvisneži, jih štejejo 120 in zraven lahko dodamo še okoli 70 poslancev iz Alžirije, ki so domala vsi francoski nacionalisti.

Največ vpliva v stranki »za novo republiko« ima mladi Soustelle, ki ga smatrajo za glavnega organizatorja vojaško-nacionalistične vstaje 13. maja v Alžiriji. V parlamentu ima danes toliko poslancev, da skupno z desničarji lahko odločuje o smernicah notranje in zunanje politike Francije.

Med premaganci zavzemajo prvo mesto komunisti. Kako hud je njihov poraz, se vidi že na zunaj: v prejšnji zbornici so imeli 148 poslancev, danes je to število padlo na — 10.

Zelo so nazadovali tudi socialisti Guy Molleta, ki je zaveznik generala De Gaulla in član njegove vlade: v bivšem parlamentu je imel 95 poslancev, sedaj jih ima le — 40. Zgubil jih je torej 55. Krščanski demokrati so tudi prišli ob precej sedežev.

NOV VOLILNI ZAKON

Toda kdor bi hotel presojati položaj samo po številu zastopnikov, ki jih imajo posa-

mezne stranke v parlamentu, bi zabredel v zmoto.

Zveza za novo republiko je dobila, kot smo rekli, 188 sedežev, komunisti pa 10. Iz tega bi pa bilo zgrešeno sklepati, da je Soustellova stranka 18 krat močnejša od komunistične. Pri teh volitvah je glasovalo namreč za Soustellove kandidate 4 milijone 769 tisoč upravičencev, za komunistične pa 3 milijone 741 tisoč. Razlika znaša torej približno en milijon ali okoli 6 odstotkov od celotnega števila volivcev. Komunisti so sicer v primerjavi z letom 1956 zgubili mnogo več kot poldrugi milijon volivcev, a so ostali navzlic temu še zelo krepki, saj so druga najmočnejša stranka v državi.

Kako to, da so ob tako majhni razliki dobili le 10 poslancev, Soustelle pa 188?

To je posledica novega volilnega zakona, ki ga je uvedel De Gaulle. Po njem je vsa država razdeljena v toliko volilnih okrajev, kolikor šteje parlament sedežev. Vsak okraj izbere enega poslanca. Izvoljen je, kdor pri

prvem glasovanju pridobi nad 50 odstotkov volivcev. Če noben kandidat ne doseže tega števila, se opravijo prihodnjo nedeljo zopetne, ožje volitve. Tedaj zmagata tista lista, ki je dobila največ glasov, četudi manj ko 50 odstotkov.

Sličen zakon imajo tudi Angleži. Na prvi pogled je zelo krivičen, ker stranke ne dobe toliko predstavnikov, kolikor bi jim *soramerno* pritikal po številu volivcev. Zado- stuje, da ti manjka par glasov do večine, pa si ob poslanca. To se lahko primeri po številnih volilnih okrajih in stranka, ki je bila doslej zelo močna, pride naenkrat ob vso oblast.

Angleži se drže tega volilnega reda zato, ker omogoča le močnim strankam dostop v parlament in vlado, a še te so zdaj na vrhu, zdaj spodaj. Kar se primeri danes eni, se dogodi jutri drugi. S tem so preprečili Angleži preveliko strankarsko razcepljenost v svoji državi in omogočili, da se stvorijo, močne in zanesljive večine, ki lahko določeno dobo nemoteno in varno vladajo.

Ljudstvo proti dosedanjemu »sistemu«

Enake razmere je hotel De Gaulle vpeljati tudi na Francoskem in zategadelj proglasil sličen volilni zakon.

Glavna hiba francoske parlamentarne demokracije je namreč bila neverjetna strankarska razcepljenost, tako da je bilo skoro nemogoče najti večine, zmožne upravljati v miru deželo.

Nikjer v Evropi se vlade niso tako pogosto menjale kot v Franciji. Vlada, ki je ostala na krmilu eno leto, je bila prava redkost. Navadno je padla že po nekaj mesecih in naredila prostor drugi.

Poslanci so se brez prestanka med seboj prepirali, pozabljali na koristi države in mislili le na to, kako pridejo do korita. Medtem je Francija zagazila v gospodarske težave in njeni sinovi so obenem krvaveli v ostrih borbah proti Arabcem v severni Afriki. Vojna v Alžiriji gre že v 5. leto ter stane davkoplačevalce okrog 1 milijardo lir na dan. In pri tem so se odgovorni politiki izkazali za nesposobne končati nesrečno vojno, kar je Franciji tudi uničevalo ugled in vpliv v očeh drugih narodov.

Tedaj se je maja meseca pojavil De Gaulle z zahtevo, da je treba napraviti »nesposobnemu sistemu« že enkrat konec: krvavi spor v Alžiriji naj se poravnava in ves državni stroj naj se postavi na nove temelje.

Volitve dokazujejo, da je ljudstvo De

Gaullovemu pozivu sledilo in morda šlo še dalje, kot je on sam želel.

VSE JE ODVISNO OD ENEGA MOŽA

V nedeljo se je iznova izpričalo, da je De Gaulle danes najuglednejši mož v Franciji, kateremu je narod brez omahovanja izročil v roke usodo in prihodnost države. Kakor je za časa Hitlerja rešil domovino, govori prebivalstvo, jo bo tudi zdaj.

General, tako vsaj kaže njegova preteklost, ni fašist. To je pokazal že ob majski vstaji v Alžiriji in na Korziki. Tedaj so ga najbolj goreči privrženci silili v vojaško diktaturo. Pritiskali so, naj bi se vse obstoječe stranke razpustile in izročila oblast le eni, se pravi De Gaullovi.

General se je temu uprl. Namesto tega je vzel v vlado socialiste Molleta in krščanske demokrate Pflimlina. Zatem je začel načrtoma izrivati vojaštvo iz političnega življenja, delo, ki ga ravnokar dovaja postopoma h koncu.

Postavil se je na stališče, da mora vojska skrbeti samo za javni red in varnost državljanov, politiko pa prepustiti politikom. De Gaulle je mnenja, da je v državi potrebno več strank in ne le ena. Saj se je celo zdelo, da bi najraje videl tak izid volitev, ki bi mu omogočil, da postavi na čelo nove vlade socialista Molleta in ne Soustella, o katerem

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

VLADAR IRANA OBISKAL ITALIJO

Perzijski šah Reza Pahlevi je v ponedeljek zaključil večdnevni uradni obisk v Italiji. Potovanje je vzbudilo precejšnjo pažnjo, ker vidijo v njem zapadnjaki novo dokazilo, kako spreminja Rim svojo politiko do narodov Bližnjega in Srednjega vzhoda.

Za te dežele se, kot znano, zelo zanima tudi Amerika. Eisenhower je bil sklenil, da jim nudi vsestransko pomoč, a je zahteval obenem, naj se v tej ali oni obliki priključi-jo zahodnemu taboru. To je bila tako imenovana »Eisenhowerjeva doktrina« ali »nauk«, ki ga pa muslimanski, zlasti arabski narodi ne marajo sprejeti. V njih prevladuje misel, da se njihove države ne smejo priključiti nobenemu vojaškemu taboru, temveč ostati neodvisne od zahoda in zapada. Biti hočejo nevtralne. Če jim kdo proži pomoč, jim ne sme pri tem staviti *nobenih političnih pogojev*, temveč jim pustiti polno svobodo odločanja.

V Rimu so to željo Arabcev uvaževali in njej podredili svojo politiko, česar Amerika doslej ni še storila.

Revolucija v izkoriščanju nafte

Toda Italija je šla še dalje. Pred enim letom je podpisala z Iranom ali Perzijo zelo važno pogodbo, ki se tiče petroleja. Dotlej so vse zapadne petrolejske družbe sklepale na vzhodu sporazume, po katerih je pri skupnem izkoriščanju vrelcev šla polovica dobička domačinom, polovica tujim podjetnikom.

Rim pa je v dogovoru z Iranom naredil nekaj, kar so na zapadu označili za pravo revolucijo: zadovoljil se je le z *eno četrtno dobička, tri četrtnine* pa prepustil domačinom. To je revolucija zagadelj, ker bodo sedaj tudi vse ostale države prisiljene storiti isto ter bodo tako zapadni kapitalisti težko udarjeni po žepu. Od tod zadnje čase vse češči ameriški glasovi zoper italijansko zunanjo politiko. Gronchija in Fanfanija osumljajo, da odtujujeta Italijo zapadu ter jo postopoma vodita v nevtralnost, v kateri se nahajajo že Indija, Združena arabska republika, Jugoslavija in druge dežele.

Po šahovem obisku se bodo sumi prejkone povečali, zakaj v Rimu je bilo sklenjeno, da se gospodarsko sodelovanje z Iranom še poveča ter razširi na nova področja: italijanski strokovnjaki bodo v Perziji pomagali modernizirati kmetijstvo, ustanavljati tu poljedelsko-gozdarske šole in iranskim mladeničem bo dana še možnost, da se šolajo na vseučiliščih v Italiji.

TITO V AZIJI

Maršal Tito je v ponedeljek odplul na Galebu proti Indoneziji, da vrne obisk predsedniku Sukarnu, ki je bil nedavno tega v Jugoslaviji.

Galeb se že bliža Sueškemu prekopu. Naser je poslal Titu nasproti pet vojnih ladij, ki ga bodo spremljale do Port Saída. Tu se bosta jutri državnika sestala.

Na povratku iz Indonezije bo Tito obiskal tudi Indijo, Burmo, otok Ceylon, Združeno arabsko republiko, Abesinijo in prejkone Sudan.

Potovanje služi deloma gospodarskim, v prvi vrsti pa političnim ciljem. Jugoslavija

je z azijsko-afriškimi državami v najboljših odnosih. Z njimi jo družijo skupna težnja po popolni neodvisnosti, zato nobena teh dežel neče stopiti niti v zapadni niti v vzhodni tabor. Vpliv Jugoslavije v Aziji in Afriki hodi pa navzkriž gospodarjem v Moskvi in zlasti v komunistični Kitajski, ki se na vse načine trudijo, kako bi ga izpodkopali. Tito je šel na pot, da to prepreči.

BOJ ZA JUŽNI TIROL

Avstrijska ljudska stranka je imela to nedeljo v Innsbrucku 7. občni zbor, na katerem je bil za njenega predsednika spet izvoljen kanceler Raab. Zborovanja so se kot gostje udeležili tudi južnotirolski člani rimskega parlamenta.

Iz območja zunanje politike so v Innsbrucku obravnavali samo vprašanje nemške manjšine pod Italijo. »Postalo je enostavno že nezno.« je rekel deželni glavar Tschiggfrey, »da prekrasna in ljubljenca Južna Tirolska ni še prišla do pravice, ki so ji po pogodbah bile zajamčene. Tolažilnih besed je že bilo dovolj.«

Načelnik avstrijske vlade Raab je povedal, kako je na dveh potovanjih v Rim obravnaval vprašanje manjšine s Fanfanijem, ter izrazil upanje, da se bodo »hodoča pogajanja« z Italijo končala tudi v tem pogledu z uspehom.

Dve morali

Na koncu je občni zbor sprejel soglasen sklep, ki zahteva od Rima, naj ustvari za Južni Tirol *posebno zakonodajno in upravno avtonomijo*. Odcepitev od italijanske Tridontinske ni torej danes le zahteva nemške manjšine, marveč tudi Avstrijske ljudske stranke in s tem dunajske vlade, za katero so sklepi občnega zbora v Innsbrucku politično obvezni.

Brez zadovoljive rešitve manjšinskega vprašanja je sleherni sporazum med sosednjima državama nemogoč. Raabu in tovarišem se le čudimo, kako se morejo s toliko vneto zavzetostjo za Južne Tirolece, a trpeti, da se koroški Slovenci istočasno neusmiljeno tlačijo in zatirajo. Zakaj Dunaj sam ne spoštuje mednarodnih obvez, ki jih je podpisal? Kristjani z dvojno moralo!

ULIČNI NAPISI

Nemška večina v občinskem svetu južnotirolskega mesta Brixena je sklenila, da vrne ulici Roma starodavno ime: Am grossen Graben — Ob velikem jarku. Dijaki med odhodnimi italijanskimi priseljenci so zastran tega uprizorili protestni obhod po mestu in se javili nemškemu županu, ki pa ni hotel sprejeti njihovega odposlanstva.

Zaradi primerjave omenjamo, da pri nas ne vidiš nikjer dvojezičnega imena ulic, četudi jih londonska pogodba izrecno predpisuje.

KAKOR POD FASIZMOM

V listu Matajurju beremo, kako orožniki in večkrat celo cariniki nadlegujejo ljudi, ki prihajajo v Beneško Slovenijo. Na cesti jih legitimirajo ter sprašujejo, kam gredo. Če se izletniki pogovarjajo z domačini, orožniki primejo domačine, češ, od kdaj poznajo tujca in kaj so z njim govorili.

Posledica je, da se turisti Beneške Slovenije, če le morejo, izogibajo. Nikjer v repu-

bliki si orožniki ne drznejo tako vznemirjati potnikov in domačinov. Prav lepa demokracija!

Vse to nas spominja na temno dobo fašizma, ko je Italija bila izrazito policijska država.

ZA DEZELNO SAMOUPRAVO

Pred dnevi je predsednik tržaške pokrajine Gregoretti odpotoval v Rim, kjer je predstavnikom vlade in poslanske zbornice obrazložil zakonski osnutek za samoupravno deželo Furlanijo-Julijsko krajino, ki ga je izglasoval pokrajinski svet. Razgovorov se bosta konec tedna udeležila tudi župan dr. Franzil in tajnik tržaške Kršč. demokracije Belci.

Tudi na občnem zboru tukajšnje socialdemokratske stranke je bila te dni sprejeta resolucija, ki zahteva čimprejšnjo ustanovitev samoupravne dežele. Glavno mesto naj bo Trst. Zaradi svojega posebnega položaja mora imeti obenem najširšo zakonodajno in gospodarsko avtonomijo. O Slovencih in njihovih pravicah seve niti besedice!

TUDI LOVSKO PRIJATELJSTVO

Jugoslovanski lovci so povabili v Dalmacijo in Bosno razne lovske družbe iz Italije. Izlet bo trajal 10 dni in stal vsakega tujega udeleznika 100 tisoč lir. Lovili bodo zajce, jerebice in drugo divjad. Obisk je organiziral dnevnik Il Giorno skupno z nekim tujskoprometnim podjetjem v Italiji. Sodelovanje med sosedomi se je raztegnilo tudi na lovce.

STRAHOVITA SMRT

V velikem šolskem poslopju ameriškega velenesta Chicaga je v ponedeljek izbruhnil požar, ki je zahteval smrt 87 učencev in 3 nun. Ko se je v šoli, ki jo vodijo katoliške redovnice, vnel ogenj, je bilo v poslopju 1.300 učencev. Tisti iz prvega nadstropja so se pravočasno rešili, drugi pa so rinili iz učilnic, ko je bila že vsa zgradba ovita v plamenih. Tako je 90 ljudi zgorelo, drugi so skakali na ulico in se pri tem hudo ranili.

Oblastva so odredila strogo preiskavo.

MOŽEVE KOSTI

Prejšnji teden je gospa Maria Lion iz Padove prišla z družbo na Oslavje ter si ogledovala napise v ondodni kostnici. Kar nenkrat začne vdova bridko ihteti in se obenem smejati. Zazrla je na eni izmed nešte-tilih tablic ime moža Jožefa, ki je v prvi svetovni vojni padel na Sveti gori. Štirideset let je zaman iskala njegov grob, sedaj ga je slučajno odkrila na našem Oslavju ter se pomirjena vrnila domov.

POJASNILO

Cirilmetodijsko društvo katoliških duhovnikov Slovenije nam je poslalo pismo s prošnjo, naj popravimo neko netočnost v članku Smrt pravičnika, ki ga je naš list objavil 7. avgusta ob smrti župnika Ivana Rejca, o katerem je bilo napisano, da je živel pri svojem nečaku »brez vsake pokojnine«.

Cirilmetodijsko društvo trdi, da se to ne ujema z resnico: pokojnik, ki se je vpisal v društvo 9. aprila 1953, je prejemal najprej od države mesečno 4.000 din. Ko je pa po enem letu »zelo opešal in se ni mogel več udeleževati sestankov, je zaprosil za pokojnino«. Upokojen je bil s 1. februarjem 1954 in »prejemal starostno pokojnino po 8.000 din mesečno«.

Popravek prav radi objavljamo, zakaj naš list se drži načela, da skuša vselej pisati le resnico in da vede nikomur ne dela krivice.

NOVA REPUBLIKA

Prejšnji teden se je v Afriki proglasil za samostojno državo tisti del Sudana, ki je doslej bil francoska kolonija. Dežela hoče kljub temu ostati v sklopu Francije in z njo tesno sodelovati.

Nova država meri 1 milijon 920 tisoč kvadratnih kilometrov, je torej več ko šestkrat večja kot Italija, a ima le 4 milijone prebivalcev, ki so izvečine črnci. Belec je v njej le 7.000.

Nov dokaz, kako se tudi temnopolti narodi čedalje bolj prebujajo in bore za samostojnost na domači zemlji.

Zaželeno pojasnilo

Te dni je šolski skrbnik dr. Tavella razpuštil dosedanja odbor šolskega patronata za devinsko-nabrežinsko občino in obenem odredil, naj to ustanovo odslej vodi *komisar*. Na to mesto je bil imenovan neki nadzornik za italijanske osnovne šole.

Kako in zakaj je do tega prišlo, nam ni znano. Dr. Tavella je svoj ukrep baje utemeljil, češ da dosedanja odbor ni znal ali ni mogel pravilno gospodariti s skladom, ki mu je bil nakazan za pomoč revnim šolskim otrokom.

Ena najvažnejših dejavnosti patronata so, kot znano, šolske kuhinje. Do pred enim letom je te kuhinje vodila občina, toda iznena da so šolska oblastva odredila, naj upravo kuhinj prevzame sam patronat. Da bi kuhinje mogle čim bolj poslovati, je italijanski učitelj v Sosljanu g. Roberti, ki je obenem tajnik patronata, dobil ukaz, naj opusti pouk in naj se posveti samo upravi kuhinj ter ostalim dejavnostim patronata.

Toda po samo enoletnem delovanju je odbor bil razpuščen ter na čelo ustanove bil postavljen komisar! Prav bi bilo, če bi šolska oblastva javnosti čimprej pojasnila, zakaj je bil izdan ta ukrep. Če so v poslovanju nastale kake nerednosti, je treba poklicati na odgovornost kriveca ali krivec, ne pa dovoliti, da pade sum na vse člane odbora, ki morda teh nerednosti sploh niso opazili.

Po svetu

AMERIKA — V San Franciscu bo začel izhajati dnevnik za slepe. Časnik bo tiskan na plastičnih listih, cena pa bo nizka, ker predvidevajo veliko naklado. To bo prvi dnevnik na svetu, namenjen slepcem.

ANGLIJA — Iz Anglije je v zadnjem času odpotovalo na Ciper 3 tisoč deklet, ki bodo v vojaških kuhinjah nadomestile vse »politično sumljive« Grke in Grkinje.

* * *

Angleške železnice imajo letos okrog 85 milijonov funtov ali okrog poldrugo milijardo lir zgube, ki jo bo morala kriti država.

FRANCIJA — Francoski časniki so nedavno poročali, da več kot tretjina Francozov danes umre za rakom in različnimi srčnimi boleznimi.

SLOVENIJA — V Budini pri Ptujju se je pred kratkim zgodila nenavadna prometna nesreča. Zaradi prevelike brzine je neki avto zašel s ceste in trčil v bližnje poslopje. Podrl je steno in obtičal v spalnici pred presenečenim gospodarjem. Človeških žrtev ni bilo.

NOVICE

SOLA NA DALJAVO

V Italiji so vpeljali posebno šolsko novost. V sporazumu z ministrom prosvete in ministrom dela bodo podajali po vseh vaseh pouk po televiziji. Namenjen je otrokom od 11. do 14. leta in tudi starejšim ter obsega predmete obrtnonadaljevalnih šol. Po treh letih pouka po televiziji bo vsakdo imel pravico položiti izpit na državnih strokovnih šolah.

DOMOVINA VLEČE

Sin zadnjega avstrijskega cesarja Oton Habsburški je pisal kanclerju Raabu dve pismi, v katerih ga prosi, naj njemu in družini dovoli vrnitev v domovino. Oton je pripravljen se slovesno odreči vsem pravicam do prestola.

Avstrijska socialistična stranka se bo, kot se zdi, uprla Otonovemu povratku.

Slovenci v domovini in zamejstvu zadnji čas živo spremljajo boj, ki ga naši koroški bratje bijejo za svoj narodni obstoj. Na sliki vidimo Gospo sveto, kjer je v 7. stoletju bilo središče slovenske karantanske kneževine. Še sredi prejšnjega stoletja je po hribovju severno od Gosposvetskega polja tekla slovenska narodnostna meja, sedaj pa so t. kraji ponemčeni. Slovenci so se ohranili le v južni Koroški.

CESTITAMO!

V soboto, 29. novembra, sta se v Sovodnjah pri Gorici poročila gđc. Erika Pojavnik, diplomirana tolmačica iz Trsta, ter ing. Beno Župančič iz Ljubljane. Novemu paru želijo sorodniki, prijatelji in znanci mnogo sreče v novem življenju ter mu iskreno čestitajo.

Kam bodo Francozi zaplovili s svojo državo

(Nadaljevanje s 1. strani)

je sodil, da je preveč desničarski. Socialistom je bil naklonjen, ker si je želel dobiti za svojo politiko zaslombo v delavstvu.

Ta načrt se je pa izjalovil, kajti v nedeljo so tudi socialisti močno nazadovali, medtem ko je Soustelle tako mogočno zmagal, da pritiče sestava vlade njegovi stranki.

Toda če misli Soustelle, da bo De Gaulle mogel narekovati svojo voljo, se moti. General je preveč trmast in ugleden, da bi se lahko to primerilo. Razen tega je Zveza za novo republiko kaj mešana družba in večina njenih članov bo sledila De Gaullovim in ne Soustellovim smernicam.

KJE TIČI PRAVA NEVARNOST

Bodoča politika Francije je torej kljub presenetljivemu izidu volitev odvisna še zmerom od volje De Gaulle.

Nevarnost, da bi država krenila na pot fašističnega totalitarizma, po mnenju političnih opazovalcev ni tolika, kot mnogi trde. Prava nevarnost tiči drugje, in sicer v nacionalizmu, ki je skupen De Gaulle in Soustelle.

Oba sta odločno nasprotna neodvisnosti Alžirije. Razlika je le v tem, da bi po Soustellovem gledanju Alžirija morala biti sestaven del francoske republike, medtem ko

bi hotel dati De Gaulle deželi široko zakonodajno in politično avtonomijo.

Alžirci pa odklanjajo eno in drago. Imeti hočejo lastno državo, kot sta postala že Tunizija in Maroko.

Glavni vzroki, da francoski nacionalisti nočejo spustiti Alžirije iz svoje oblasti, so tisti: oni so lastniki najplodnejše zemlje v deželi, lastniki vseh rudnikov in tovarn, gospodarji vseh trgovskih podjetij in sedaj odkrivajo v Sahari bogate petrolejske vrelce, od katerih Francija upa, da ji bodo prinesli popolno gospodarsko neodvisnost in obnovili njeno nekdanjo vodilno vlogo med vesilami. Če bi Alžirija postala neodvisna, se nacionalisti boje, da bi bilo vse to izgubljeno.

Vprašanje Alžirije po mnenju mnogih treznih državnikov kljub vsemu ni nerešljivo. Zato bi pa bilo potrebno, da Francozi priznajo Alžircem za enakovreden narod, s katerim so pripravljeni nesebično deliti bogastva dežele ter se odpovedati sleherni nadvladi nad njimi.

Če De Gaulle tega ne bo storil, bo Alžirija in najbrž vsa severna Afrika za Francijo izgubljena ter se bo v teh deželah čedalje bolj širil ter krepil vpliv Sovjetske Rusije in svetovnega komunizma.

Tržaškega

TRŽAŠKI POKRAJINSKI SVET

Na seji tržaškega pokrajinskega sveta, ki je bila v torek, je slovenski svetovalec g. Marij Grbec sprožil vprašanje, ki od blizu zadeva premmoge kmetovalce iz Lonjerja. Svetovalec je namreč naprosil odbor, naj čimprej posreduje pri vojaških oblastvih, da odredijo, naj se prenehajo vojaške vaje na zasebnih zemljiščih v Dolenjem in Srednjem zavodu ter na Hudem letu. Čeprav so že zavezniki zasedli v omenjenih krajih 32 hektarov zemljišča, ki so ga nato prevzela italijanska oblastva, se dogaja, da se vojaštvo vadi po drugih zasebnih zemljiščih in s tem povzroča znatno škodo kmetovalcem. Ti pa ne prejema nobene odškodnine. Svetovalec Grbec je zato zahteval, naj se vojaštvo odsele vadi le na zemljišču, ki ga že ima na razpolago.

Odbornik, ki je nadomeščal odsotnega predsednika Gregorettija, je obljubil, da se bo odbor za zadevo zanimal in naprosil vojaška oblastva, naj škodo ocenijo in izplačajo ter odrede, da se vaje na zasebnih zemljiščih prenehajo.

Svet je nato sklenil kupiti 120 tisoč delnic družbe Autovie Venete, kar bo stalo 60 milijonov lir. Ta družba bo, kot znano, gradila avtocesto Benetke - Trst. Svet je končno sklenil vstopiti v konzorcij za letališče v Ronkah. Za sklad konzorcija je odobril 300 tisoč lir prispevka.

SV. KRIŽ

Slovensko narodno gledališče iz Trsta je v nedeljo uprizorilo v tukajšnji dvorani nad vse zanimivo in poučno dramsko delo francoske pisateljice Colette Gigi. Prireditve se je udeležilo še kar lepo število občinstva, čeprav bi ga bilo lahko mnogo več. Nezanimanje premnogih naših ljudi za slovenske gledališke predstave je posledica skoraj popolnega kulturnega mrtvila, ki je zadnji čas zavlada v naši vasi. Imamo sicer kar dve veliki dvorani, ki sta pa obe skoraj vedno prazni! Kdaj se bo to stanje prenehalo?

Prejšnji teden smo položili k večnemu počitku 82-letno Frančiško Bogatec. Pokojnica je bila vse življenje skrbna gospodinja, dobra mati in zavedna Slovenka. Naj ji bo lahka domača zemlja! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

NABREŽINA

Odobrena javna dela

Te dni je ravnateljstvo za javna dela v Trstu sporočilo nabrežinskemu županstvu, da je bil odobren gospodarski načrt 1958-59, ki predvideva naslednja javna dela: zgradnjo grezničnih naprav v Nabrežini in Sosljanu (40 milijonov lir), ureditev cest (14 milijonov) in vodovodnih naprav (5 milijonov). Skupno je bilo torej občini nakazanih 59 milijonov lir.

Kar zadeva greznične naprave, moramo omeniti, da je bilo občini v ta namen že lani določenih 10 milijonov, tako da je za ta dela danes na razpolago 50 milijonov. Gradbeni načrt pripravlja tehnični urad v Trstu.

Štirinajst milijonov, ki so bili določeni za ceste, bodo potrošili, kot smo slišali, za razširitev trga v Sosljanu, za ureditev križišča ob vhodu v Devin in za nekatera dela v Šti-

vanu. Z ostalimi 5 milijoni pa bodo izpopolnili zlasti vodovodno mrežo v Nabrežini.

Novi predlogi

Občinski odbor je v petek pripravil osnutek gospodarskega načrta za leti 1959-60, v katerem predlaga oblastvom, naj se: 1. sezidata otroška vrta v Šempolaju in Devinu (30 milijonov); 2. napelje telefon v Cerovlje, Praprot in Trnovco (2 milijona in pol), 3. izpopolni vodovodne naprave (5 milijonov), 4. razširi električna javna razsvetljava (3 milijoni), 5. dokonča gradnja greznje v Nabrežini in Sosljanu (30 milijonov), 6. razširi cesta v sosljanskem pristanišču (25 milijonov) in 7. naj se uredijo in popravijo še nekatere občinske ceste (40 milijonov).

ŠTIVAN

Že pred meseci smo poročali, da je občina nakazala Acegatu okrog 300 tisoč lir za napeljavo vodovoda na naše pokopališče, ki, kot znano, služi tudi Devinu in Medji vasi. Tržaško občinsko podjetje pa na splošno začudenje in zgražanje vseh prebivalcev ni došlejši izvršilo tega nujnega dela. Vsi se sprašujemo, kako je mogoče, da se napeljavo vodovoda na tukajšnje pokopališče toliko mesecev zavlačuje. Kdo je za to odgovoren? Pričakujemo, da bosta občina ali Acegat vsaj odgovorila na naše javno vprašanje!

ŠE O ZEMLJIŠČU NA HUDEM LETU

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov sta nam poslali v objavo dopis v zvezi z zemljiščem na Hudem letu, ki je last kmetovalcev iz Lonjerja in Padrič in ki ga nameravajo vojaška oblastva razlastiti. Zaradi pomanjkanja prostora povzemamo iz dopisa le bistvene točke. (Ured.)

Obrambni minister je pred kratkim sporočil tržaškemu poslancu g. Vidaliu, da so vojaška oblastva sklenila razlastiti zemljišče na Hudem letu, ker ga potrebujejo za redne vojaške vaje. Svojega sklepa niso še izvršila, ker dosedanji lastniki nočejo sprejeti odškodnine, ki jim jo oblastva ponujajo. Minister nadalje trdi, da so vojaška oblastva dovolila neki športni organizaciji uporabo igrišča za golf s pogojem, da društvo prevzame stroške za vzdrževanje tamkajšnjih športnih naprav.

Kmečki organizaciji pripominjata, da kmetovalci odklanjajo ponujeno odškodnino, ker je odločno prenizka. Zaradi posebnega položaja, v katerem se nahaja naše mesto, ima namreč vsak kvadratni meter rodovitne zemlje neprimerno večjo vrednost kot drugod po Italiji. Naše kmetije so poleg tega že tako majhne, da jim vsako nadaljnje razlašanje povzroča naravnost nepopravljivo škodo.

Toda če je razlastitev zemljišč na Hudem letu res nujno potrebna in neizogibna, naj oblastva pri določanju odškodnine vsaj upoštevajo vsa izboljšanja, ki so jih dosedanji lastniki izvršili na teh zemljiščih, ter naj se zavedajo, da je plodovita zemlja pri nas prava redkost.

Določiti morajo torej takšno ceno, ki je za naše kmetovalce sprejemljiva in ki bo vsaj delno odtehtala škodo, ki jo kmečkemu gospodarstvu povzroča izguba zemlje.

Virgilu Ščeku v spomin

Vrhu tega so nasilneži še zagnetili ogenj. Plameni so se širili kot blisk, ker so fašisti prej dobro polili prostore s petrolejem in bencinom.

Ognjegasci, ki so bili pozvani na pomoč, niso mogli izvrševati svoje dolžnosti, ker so jih pri tem s silo ovirali fašisti, zbirajoči se v vse večjih trumah od vsepovsod na ulici.

Tudi to njihovo kaznivo početje je policija prekrizanih rok le mirno opazovala.

Šele ko so plameni spravili v nevarnost sosedne hiše, so orožniki odločno nastopili ter omogočili gasilcem, da pričnejo s svojim delom. Za poslopje tiskarne same je pa gašenje prišlo že prepozno, kajti zgradba je popolnoma pogorela.

17. Dr. E. BESEDNJAK

Škoda, ki so jo fašisti zakrivali, je znašala okrog 3 milijone lir, za takratni čas ogromen znesek, za katerega pa niso lastniki dobili nikdar niti vinarja odškodnine. Zevoljo tega zločina ni bil klican noben fašist na odgovornost.

Dogodke, ki sem jih opisal, smo pri Edinosti natančno zasledovali, zakaj iz njih smo lahko sklepali in spoznali, kaj bi bilo z nami, če bi temu ali onemu od mogočnikov padlo v glavo, da je tudi požig Edinosti »v korist države in italijanstva.«

S požigom smo računali, a bili odločeni, da izpolnimo navzlic temu svojo dolžnost do naroda, pa naj se zgodi karkoli.

Kako upravičen je bil naš sum, da nas čaka negotova in nevarna bodočnost, so nam prav kmalu dokazali dogodki.

Ko smo zadnji dan februarja popoldne bili v uredništvu zaposleni s pripravljanjem jutrišnje številke in je vse osebje tiskarne bilo poglabljeno v delo pri strojih, je nenkrat zahrumelo s ceste močno vpitje. Stopil sem k oknu, da vidim, kaj je. Pogledal sem proti ulici Carducci in ugotovil, da je vhod v ulico Sv. Frančiška črn od razgrajajočih demonstrantov, pomikajočih se proti naši tiskarni.

Prvo, kar smo naredili, je bilo, da smo se prepričali, ali so železna vrata v prvem nadstropju zaklenjena in težki zapahi na svojem mestu, da bi fašisti ne vdrli, kot zadnjič, brez ovire v naše prostore.

Med osebjem v tiskarni je zavlada seve veliko razburjenje. Še danes se dobro spominjam, kako je neko delavko v moji bližini prišla slabost in sem jo ulovil, da se ni zgrudila na tla. Moški so bili mirnejši, zlasti še zategadelj, ker je bilo naše politično vodstvo doseгло, da je policija vendarle vsaj nekoliko poskrbela za varnost tiskarne. In res je pred poslopjem stala vrsta kr. straž. Preden fašisti planejo v notranjost zgradbe, morajo torej najprej zlomiti odpor policije.

PRED NASKOKOM NA TISKARNO

Nekateri med nami so se na orožnike zanesli, drugi ne. Delavci in delavke so se iz previdnosti zbirali na malem dvorišču poslopja, misleč, da so tu bolj na varnem. Nekdo se je zbal, da bi fašisti mogli zagnati bombo s kake sosedne hiše, kot se je zgodilo ob požigu Lavoratora. Mnenja so se razdelila: ta je mislil, da je najnevarnejše mesto ravno

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Naš mestni svet je imel prejšnji teden dve seji. Prvo je vodil odbornik dr. Poterzio, ker se je župan še vedno mudil v Rimu, kjer je posredoval v korist delavstva v livarni SAFOG. Na seji so bili navzoči vsi svetovalci, v prostoru za občinstvo pa je bilo zlasti mnogo delavcev iz livarne. Dr. Poterzio je bil sicer mnenja, naj se razprava o krizi v livarni odloži, dokler se ne vrne župan iz Rima, a komunistični svetovalec Battello je želel dobiti od predsednika pokrajine dr. Culota nekatera pojasnila, ker se je skupno z županom udeležil začetnih razgovorov z ministrom za državne udeležbe Lamijem Starnutijem. Želji komunističnega svetovalca je dr. Culot rad ustregel, a obenem podaril, da more dati le nepopolna pojasnila, ki se nanašajo samo na začetek razgovorov z ministrom Starnutijem. Izčrpno poročilo pa bo mogel podati le župan sam, ki se je udeležil vseh razgovorov. Sestanek z ministrom je bil v ponedeljek. Udeležili so se ga župan, poslanca Martina in Ceccherini, zastopnik Trgovinske zbornice Bigot in dr. Culot. Naloga goriških predstavnikov je bila, da so ministru predložili morebitne porazne posledice, ki bi nastale, če bi ravnateljstvo SAFOGA odpustilo delavce, kot je napovedalo. Goriški zastopniki so ministru razjasnili gospodarsko-politični položaj Gorice in vse goriške pokrajine. Doslej še ni izdelan noben tehnično-financiarni načrt; to nalogo ima I.F.I. Že danes pa vemo, da se minister za to vprašanje zelo zanima. Te dni je naše zastopništvo navezalo stike tudi s predsedništvom ministrskega sveta. Minister Starnuti odločno zagovarja stališče, naj SAFOG zaposli vse današnje nameščence ter tehnično izpopolni naprave, da se tako usposobi za konkurenco. To poročilo je nekako zadovoljilo celo Battella, ki pa je kljub temu predlagal, naj se v petek o tej zadevi ponovno razpravlja. Predlog je bil sprejet.

Nato so občinski svetovalci spet razpravljali o novem pravilniku za prosto cono. Prvi govornik grof Attems je med drugim predlagal, naj se v pravilnik vnese člen, po katerem imajo koristniki pravico, da proti ukrepom uprave proste cone vložijo priziv. Saragatovec dr. Devetag je pa zlasti branil pravico mestnega sveta, da se tudi on zanima za upravo proste cone; zato naj mu upravitelj cone letno predloži izčrpno poročilo o svojem poslovanju. V posvetovnem svetu cone pa naj bodo tudi predstavniki sindikatov. S temi predlogi se gotovo strinja vsa javnost, a vsi goriški Slovenci odločno zavračajo svetovalčev irrditev, po kateri sovođenjska občina nima pravice do dohodkov iz proste cone, ki jih v tako obilni meri že dolgo let uživa goriška občina.

Čudimo se, kako more mož, ki se ima za socialnega demokrata, biti do Slovencev in njihove občine tako malo socialen in pravičen. Upamo pa, da se bo tudi med Italijani našel kak poštenjak, ki bo odločno zagovarjal pravico Sovodenj do svojega zastopnika v upravi proste cone in do dohodkov od blaga, ki se deli med sovođenjskimi občani. To pravico sta na zadnjih sejah branila z neovrgljivimi razlogi zlasti dr. Sfiligoj in svetovalec Rudi Bratuž, ki je izjavil, da ne bo gla-

soval za pravilnik proste cone, če se ta zahteva ne sprejme. A o tem bomo obširneje spregovorili prihodnjč.

RAZGLAS ŽUPANSTVA

Goriško županstvo razglasa, da bo v kratkem razpolagalo z novo količino cepiva proti otroški ohromelosti (poliomielitisu), in sicer za tisoč vbrizgov. Kdor želi cepiti otroke, naj se prijavi pri blagajni mestnega ekonomata (dvorišče na desno) in naj plača 1.200 lir za prvi dve injekciji. Cepil bo občinski zdravnik na zdravstvenem uradu, ul. Mazzini št. 7. Pričetek cepljenja bo javljen v časopisih. Kdor bo dal dvakrat cepiti otroka na občinskem zdravstvenem uradu, temu se ni treba prijaviti za tretje cepljenje, ki ga bodo izvedli šele čez 6 mesecev.

Goriški občini moramo ob tej priliki izreči priznanje, da je že od vsega početka določila za vsako injekcijo primerno ceno 600 lir, medtem ko je bilo po raznih mestih cepljenje precej dražje. Ponekod se je ob tem zdravilo razvilo oderuštvu, kar je vse obsodbe vredno.

SEMENJ SV. ANDREJA

V soboto, nedeljo in ponedeljek so bili trije glavni dnevi priljubljenega goriškega semnja, ki je žal izgubil velik gospodarski pomen, kot ga je nekoč imel. V soboto so ga oblastniki slovesno otvorili. Kljub ogromnemu številu ljudstva, ki se je zbralo v mestu zlasti v nedeljo in ponedeljek, in izredno živahnem cestnem prometu, ni bilo, hvala Bogu, nobene prometne nesreče. Trgovci so v glavnem reševali le jugoslovanski ljudje, ki so letos v posebno velikem številu vse tri dni prihajali v Gorico. Ker so prav te dni imeli tridnevni državni praznik, jih je v treh dneh prišlo nad 20.000. Gospodarsko je seveda tudi letos najbolje uspela vinska razstava, kjer so kazali svoja vina tudi razni slovenski vinogradniki. Komedij in raznih zabavnih naprav, ki so se jih posluževali otroci in odrasli, je bilo na Travniku, pri Sv. Antonu, na trgu C. Battisti, v ulicah Dante, Petrarca in Bocaccio še več kot lani. Zelo privlačen je bil letos zlasti avstrijski zverinjak v mestnem parku, ki ostane le še nekaj dni v mestu. Že dolgo ni bilo ob seimu tako ugodnega vremena kot letos. Nebo se je razvedrilo in sijalo je prijetno sonce.

IZ PODGORE

Pritožbe proti nesrečnemu avtobusnemu voznemu redu, ki smo jih Podgorci iznesli v zasebnih pismih in v časopisju, so bile, hvala Bogu, uspešne. Od sobote 29. novembra, je na stari progi zopet v veljavi prejšnji vozni red.

Avtobus vozi ob delavnikih iz Gorice: 5.15, 7., 7.50, 10.11, 12.35, 13.15, 15., 17.40, 20.* in 21.35.*

Iz Podgore pa: 7.20, 8.30, 10.30, 11.30, 12.55, 14.10, 15.20, 18.10, 20.35* in 22.10.*

Ob nedeljah in praznikih:

Iz Gorice: 10.* 12.40.* 14.15, 16.17, 18., 19.20.* 21.35.* 22.30* in 23.30*.

Iz Podgore ob ned. in praznikih: 10.35.* 11.15.* 14.30, 16.30, 17.30, 18.30, 19.30, 20.40,* 22* in 23*.

Vožnje, ki so označene z zvezdico, veljajo za Ločnik in nazaj.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

dvorišče in se umaknil spet v notranjost, oni je ostal, kjer je bil. Razpoloženje vsekar ni bilo najboljše.

Jaz sem urednikom svetoval, naj zapuste zgradbo, dokler je čas, ter se vrnejo, ko se nevihta spreleti. Sam sem šel na ulico in se pomešal med demonstrante. Tu me sreča ravnatelj pisarne odvetnika dr. Edvarda Slavika Volušček, ki je bil oženjen z mojo sestrično. »Kaj si znorel?« se je zgrozil, ko me je zazrl. »Sam siliš v nevarnost!«

»Zdi se mi,« sem ga zavrnil, »da sem tukaj najbolj na varnem. Ker sem le nekaj mesecev v Trstu, me noben fašist še ne pozna po obrazu. In kdo od njih more slutiti, da je med demonstranti proti Edinosti njen glavni urednik? Tu bom lahko obenem ob blizu videl, kaj počenjajo.«

In res je bil moj prostor dobro opazovališče.

POGUMNI BABUDER

Fašisti so medtem dospeli v gruči do poslopja ter se zgrabili s kr. stražami. Po kratkem boju so predrli njihov obroč, vdrli večna vrata in drveli po stopnicah k uredniškim prostorom, kjer so se začeli zaganjati z železnim orodjem v kovinasta vrata, a jih niso mogli zlomiti. Kljubovala so vsem silnim udarcem, ker so bila zares dobro in trdno izdelana. Od razbijanja in rjovenja je odmevala vsa hiša.

Istočasno je druga skupina črnosrajčnikov naskakovala z železnimi drogovi pritlična vrata na cesti, ki vodijo v tiskarno. Razbili so vse šipe ter zalučali skozi odprtine več bomb, ki se pa k sreči niso razpočile.

Spet se mi je nudila prilika, da občudujem zares kremeniti in pogumni značaj ravnatelja tiskarne Babudra. Mali in čakati mož se ni prav nič menil za bombe, temveč mislil le na svojo dolžnost. Pred nosom fašistov je hladnokrvno stopil k telefonu, ki je bil nameščen tik pred vrati, v katera so se zaganjali naskakovalci, ter pozival kvesturo, da so ga lahko vsi slišali: »Tiskarna je v nevarnosti, pošljite takoj izdatno število varnostnih oddelkov, da prepodijo hudodelce ter vzpostavijo zakoniti red!«

Čakal je nekaj časa, da pride pomoč, in nato med divjim vpitjem fašistovskih napadalcev spet stopil k telefonu ter ponovil svoj poziv, ne da bi mislil na nevarnost, ki je grozila njegovim osebi.

VMES JE POSEGLO VOJAŠTVO

To njegovo junaško zadržanje se je globoko vtisnilo v mojo dušo. Še danes, ko leži Babuder pod zemljo, me prešinja čustvo spoštovanja do tega sinu našega naroda. Dokler živim, ga ne bom pozabil. Če bi bili vsi naši ljudje in zlasti mladinci Babudri, bi se nam ne bilo treba bati za bodočnost naše manjšine. Najznačilneje pa je, da se Babudru niti zdaleč ni zdelo, da je njegovo zadržanje kaj posebnega, temveč se mu je videlo nekaj samo po sebi umljivega in naravnega. In to je ravno dokaz njegove moralne moči in veljave.

Na pritisk telefoničnih Babudrovih pozivov so naposled res prispeli v ulico Sv. Frančiška tovarniki, polni kr. straž, ki so vzpostavile red. Tako so preprečili, da se tiskarna Edinost tisti dan ni zrušila v plamenih.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija

IZ PODBONESCA

V zadnjih tednih so se v naši občini zgodile razne nesreče. Že zadnjič smo poročali o smrti delavca iz Ofijana, zaposlenega v kamnolomu Italcementi pri Senčurju. Njegovega pogreba, ki je bil v Landarju, se je udeležila velika množica delavcev iz vse okolice. Od pokojnika se je na grobu poslovil tudi njegov brat. Ta je prišel iz Belgije in je komaj zapustil bolnico, kjer je dalj časa ležal zaradi poškodb, ki mu jih je povzročila nesreča v rudniku. Naj poštenemu delavcu sveti večna luč! Sorodnikom, zlasti bratu rudarju, izrekamo globoko sožalje.

Ta smrtna nesreča je hudo pretresla vso našo dolino, posebno zaradi tega, ker se je med nami razširila govorica, da so pokojnika prisilili vrtati mine, čeprav se je dela na tako nevarnem prostoru branil.

Žrtev smrtne nesreče je postal tudi občinski uradnik Aleksander Čenčič. Ob življenje je prišel 21. novembra zvečer, ko se je na motorju vračal domov iz Čedadu. Z njim se je vozil tudi naš bivši župan Anton Gornič. Pri Senčurju sta s tolikšno silo zadela v neki voz, da je vozilo daleč odskočilo in sta oba obležala na cesti: uradnik z razbito glavo, župan pa močno poškodovan. Ubogi Čenčič je na peti v bolnico izdihnil svojo dušo. Županu Gorniču pa so zdravniki ugotovili več poškodb, zaradi katerih se bo moral dalj časa zdraviti.

Za rajnim Čenčičem žaluje vsa občina, ker se zaveda, da je z njim izgubila vestnega in sposobnega uradnika, ki je poznal in razumel potrebe našega ljudstva ter mu, kolikor je le mogel, pomagal. Pokojni 34-letni fant

je bil doma iz Črnega vrha in se je z veliko ljubeznijo trudil za povzdig gospodarskega stanja domače vasi; vztrajno je rojake bodril, naj izboljšajo živinorejo, ki je edini vir dohodkov domačim kmetom. Po njegovem prizadevanju je bila v Črnem vrhu zrajena najsodobnejša mlekarna v vsej Beneški Sloveniji. S tem se pa nikakor ni zameril drugim vasem, ker je vedno skušal pomagati vsem, ki so bili dobre volje.

Pokojnika so pokopali predpreteklo nedeljo. Občina mu je priredila veličasten pogreb, ki so se ga iz hvaležnosti udeležili vsi občani.

Pokojniku naj da dobri Stvarnik srečno večno življenje, njegovim staršem in vsem hišnim pa izrekamo globoko sožalje.

IZ TRČMUNA

Pred nekaj tedni se je laški župnik Stefanutti nepričakovano preselil v neko župnijo v Karniji. Tako je trčmunska fara ostala brez duhovnika. Pravijo, da je bil za novega župnega upravitelja imenovan gospod Modonutti, ki že več let pastiruje v Sovodnjah. Ker ni za sedaj drugega boljšega izhoda, so Trčmunci z imenovanjem zadovoljni, saj g. Modonutti ni v narodnem pogledu takšen, kakršen je bil njegov prednik.

Bralcem Novega lista je dobro znano, da je pravi trčmunski župnik g. Franc Čičigoj pred več kot letom dni odšel med slovenske izseljence v Švico, toda le začasno. Medtem so k nam poslali g. Stefanuttija, na g. Čičigoja pa pritiskali, naj se odpove fari. Ker tega nikakor ni hotel storiti, so mu pa na drug način onemogočili povratak v svojo župnijo. Med njegovo odsotnostjo je fara tako propa-

dla, da jo je moral zapustiti tudi gospod Stefanutti in se preseliti v Karnijo. Župna cerkev sv. Ivana Krstnika že leto dni zapuščena sameva nad grobiščem msgr. Trinka. Njeni zvonovi se le tu pa tam ob nedeljah sramežljivo oglasijo. Bivši župnik je moral plesati tako, kakor je godel cepletiški gostilničar, bivši Mussolinijev aktivist.

Zato se je moral preseliti!

IZ TAJPANE

Pred kratkim smo zvedeli, da so naši občinski očetje naredili nekaj, nad čimer se vsi upravičeno zgražamo. Že pred časom smo v Novem listu poročali, da je v naši občini precej izobražencev, zlasti učiteljev in tudi dva knjigovodja, ki nikakor ne pridejo do vsakdanjega kruha v domačih krajih. Namesto njih se pa nastavljajo tujei, tudi iz najbolj oddaljenih krajev države. Tako je občinski svet pred kratkim spet imenoval za novega občinskega uradnika nekega D'Andrea iz Cavazza Carnica. Ta fant seveda ne zna niti besedice jezika občanov. Razen tega ni občina za to mesto niti razpisala natečaja, kar pomeni, da je zagrešila protizakonito dejanje. Zato vsi občani po pravici godrnjajo. Njihovo edino upanje so prihodnje volitve, ki bodo čez poldrugó leto. Tedaj bodo na čelo občinske uprave postavili moče, ki se zavedajo svoje poglavitne dolžnosti, da je treba skrbeti predvsem za to, da v občini pridejo do kruha domačini. Kajti zločinsko je načelo, ki je danes v veljavi, da se domačini izganjajo z rodne grude samo zato, da dobe na njej pravico do kruha tujei.

IZ KRAVARJA

Občina v Šlenartu je dobila 9 milijonov posojila za zgradnjo osnovne šole in otroškega vrta v Kravarju. Županstvo bo v kratkem oddalo na dražbi ta dela, ki se bodo začela, kot upamo, še pred zimo.

60

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Cesar še ni hotel verjeti, da se je sin usmrtil. Jezilo ga je in greblo, da je oblatil ugled habsburške hiše. Pričakoval je, da bo zdravniški pregled dognal, da ga je Mary zastrupila. To bi bilo vsekakor za cesarjeviča bolj častno.

Srce spregovori

V noči po nesrečnem sporočilu o sinovi smrti je cesar v trepetu in skrbi pričakoval prenos Rudolfovega trupla na Dunaj. Pred dvorom se je gnetlo na tisoče ljudi, med katere so raznesli vest, da je prestolonaslednika zadela srčna kap.

Pozno v noči so zamolklo zabobneli bobni, straža je tekla k orožju — mrtvaški voz se je ustavil na dvorišču. Truplo so odnesli v njegove sobane in ga položili na posteljo. Mrtvaški križ in sveče ob postelji so metale tesnobne pramene plapolajoče svetlobe po zatemnjeni sobi in na obvezano glavo mrliča.

Ni se še zdanilo, ko je cesar poklical k sebi dvornega zdravnika Wiederhoferja in mu ukazal, naj pove vso resnico o smrti. Zdravnik ni vedel, da se cesar opira na zadnjo bilko nade, da se sin ni usmrtil.

»Zagotavljam Vam, Veličanstvo,« je skušal tolažiti, »da ni prestolonaslednik prav nič trpel. Kroglu je takoj predrla sence in smrt je bila trenutna.«

»O kakšni krogli govorite?« je zagrmel Franc Jožef.

»Da, Veličanstvo, krogla; saj smo jo našli,« je jeljal zdravnik, »tisto, s katero se je ustrelil.«

»On... ustrelil? Ni res! Ona ga je zastrupila. Če je drugače, mi morate dokazati!«

Ves presunjen je Wiederhofer natanko obrazložil izid zdravniške preiskave. Tedaj je v cesarju Francu Jožefu prvič spregovorilo očetovsko srce. Omahnil je in se začel bridko jokati. Čez nekaj hipov se je spet osvestil in je zamolklo vprašal:

»Je Rudolf pustil kakšno pismo?«

»Več pisem, a nobenega za Vaše Veličanstvo.« Cesar se je spet razjokal. Občutil je krivdo, da je sina tako odbijal od sebe in ga pozval v smrt.

V Mayerlingu so našli več pisem; v njih je Rudolf izlil svoje srce. V trenutkih pred smrtjo je hotel poiskati toplino materinega

sreca. Elizabeti piše besede, polne sinovske ljubezni in vdanosti. Prosi, naj ga pri očetu zagovarja; morda ni bil vreden biti njegov sin, toda življenje je bilo zanj prebridko. Njegova duša bo še živela; tudi tista, ki je šla prostovoljno z njim v smrt da je čista in ni ničesar kriva. Poleg nje bi rad počival na pokopališču pri Sv. Križu. Toda poslednja želja se mu ni izpolnila...

Sestri Valeriji je zapisal: »Ne umrjem rad...« Preroško ji svetuje, naj po cesarjevi smrti zapusti Avstrijo, ker se bo sesula v prah. V teh besedah se čuti, kako je Rudolf sodil v politiki monarhije in slutil, da ne bo obstala. Od žene Štefanije se je le na kratko poslovil.

Brž po razgovoru z dvornim zdravnikom je cesar v rokavicah in s sabljo prestopil prag mrtvaške sobe. Zopet je hotel ohraniti mrko vladarsko dostojanstvo. Četrto ure je nemo stal ob postelji in zrl na sinovo truplo, pregrnjeno do vratu.

Opoldne je prišla obiskat mrtvega sinu mati s hčerko Valerijo. Zgrudila se je na kolena pred posteljo. V bridkem joku se je sunkovito treslo njeno strto telo. Ko se je dvignila, se je dostojanstveno zravnila, da bi cesar ne opazil, da tudi cesarica joče kot mati.

Zajokala sta pa kmalu oba, oče in mati, ko je k družinskemu kosilu prišla tudi Štefanija z Rudolfovo hčerko.

(Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Obisk pri slikarju Tonetu Miheliču

Tone Mihelič je po svojem življenjskem občutju in miselnosti nedvomno najbolj umetnik med vsemi slikarji, ki jih poznamo. Za njega umetnost ni eno, življenje pa drugo. On svoje umetnosti ne izraža le v slikah, ampak jo živi. Njegove podobe so samo plodovi nenehnega umetniškega doživljanja. Zato Mihelič ne išče svojih motivov, ampak se mu ponujajo vsepovsod, tako na Siciliji kot na našem Krasu, v Benetkah in Rimu. Dejansko jih nosi v sebi. Izvirajo iz njega kot iz studenca. Če bi mu bila sreča mila in bi zadel »totocalcio« ter se odpravil na pot okrog sveta, bi našel na Laponskem ali v Hongkongu prav tako zanimive motive kot na gmajni pod Repentabrom ali na beneški laguni. Zato se tudi ne »posveča« tej ali oni panogi umetnosti. Če ga zamika lepa pokrajina, jo naslika, in če sreča lepo dekle, jo že zna pripraviti do tega, da mu za nekaj hipov pozira, in naslika portret. Ni važno, če mu stoji za model mlada ameriška turistka v Benetkah, filmska igralka v Rimu ali »neznano« tržaško dekle, (ki pa se lahko kosa v vsem, na kar so ženske ponosne, z onima dvema). Mihelič išče izrazitost v modelu, kakšno nenavadno potezo, mik, ki bi ga hotel ovekovečiti in izraziti v sliki. In ta gon, da bi ujel in izrazil lepoto v sliki ter jo s tem ovekovečil, je dokaz, da je Mihelič umetnik po božji volji. Nekateri mu očitajo, da slika za denar. Toda ali niso tudi Rubens, Rembrandt, Raffaello in Michelangelo slikali za denar? Pokažite mi umetnika, ki ne slika za denar, pa še ne bom verjel vanj. Potem bom poznal le enega hinavca več. Saj mora tudi umetnik živeti.

Če bi slovenskim pisateljem tako zelo ne primanjkovalo fantazije (končno bi se že lahko našel kak literarni zgodovinar ali vsaj psiholog, ki bi se pozanimal za ta pojav), bi jim lahko nudili Miheličevi umetniški in človeški doživljaji na njegovih romanjih od Trsta do Sicilije obilo snovi za zanimiv roman o slovenskem človeku in umetniku naših dni. Ta roman bi se dogajal v beneških akademijah in podstrešnicah, v rimskih parkih, med agavami na sicilijanskih obalah in na od sonca razžarjenih razvalinah grških templjev, preko katerih neslišno švigajo martinčki in kjer kože pulijo šope trave, ki rastejo iz razpok prevrnjenih korintskih stebrov. Dogajal pa bi se tudi v Trstu in Gorici, pa na kraški gmajni, kamor se Mihelič vedno spet vrača, da se navžije našega zraka in vonja domovine.

Ko sem ga ondan obiskal v njegovi tržaški sobi, mi je pokazal kak ducat slik iz zadnjih mesecev, v katere je zajel deklinsko lepoto in lepoto kraške gmajne, cvetenje pomladi v Brdih in od svetlobe blesteče krajine z beneške lagune, kjer se vitki cerkveni stolpi lomijo v sinji vodi. Še prej pa sem moral malo počakati, da je z nosil slike s podstrešja.

»Ima pač manj pospravljanja,« je rekel. »Veste, vsako dopoldne mi pri pospravljanju sobe znosi gospodinja vse slike, ki so razstavljene po sobi, ker se suše, na podstrešje. Meni, da so nekaka ropotija, ki jo je treba pospraviti, in čim bolj ji dopovedujem, zakaj so tako razstavljene, tem manj razume. Zanj je umetnost v pospravljanju. Ko se po kosilu vrnem, jih znosim dol, drugo jutro pa jih ona znosi spet gor. Najbrž je prepričana, da nosi vedno druge gor in da jih mora biti že polno podstrešje. Kaj se hoče, je pač stara, in še mladih ljudi ni lahko vzgajati k razumevanju umetnosti.«

Najprej sem se seveda pozanimal za lepe ženske portrete, toda kaj več kot za nacionalno pripadnost modelov nisem zvedel; zato pa je bil Mihelič tem zgovornejši pri razlagi svojih najnovejših slik, ki že močno diše po abstraktnosti in nekoliko tudi po surrealizmu. In to je čisto nov ton v njegovi umetnosti, spontan in iskren, skoro celo nekoliko naiven v tej značilni iskrenosti in prisrčnosti, ki odlikujeta tega slikarja in ki ju niti abstraktnost motivov ne more zagniti. Nekaj slik je še nedokončanih, pa že žare v prijetnih, harmoničnih, živih barvah, kot jih Mihelič ljubi.

Vendar se mi je zdelo, da je tokrat v njih več melanholičnih tonov kot prejšnje čase. Omenil sem mu to, a Mihelič se je samo nasmehnil.

»To prinese življenje,« je pripomnil potem.

Povedal je, da se pripravlja na razstavo, ki jo bo imel spomladi v eni izmed najbolj znanih galerij v Milanu. Zato mora pridno slikati.

Zelzel sem mu veliko uspeha, ki bi ga res zaslužil, enako kot dostojen atelje. Toda Trst je imel vedno razumevanje za lažne »commendatore«, ne pa za resnične umetnike.

»Toda tudi drugje ni mnogo bolje,« je zamahnil Mihelič z roko. »Vse so ljudje, ki mislijo, da je umetnost najbolj odvečna stvar na svetu in da umetniki samo Bogu čas kradejo.«

»A v resnici bi bilo življenje brez umetnosti manj lepo in družba brez umetnikov na smrt puščobna in do neznanosti brezbarvna,« sem dopolnil njegovo misel.

j.

Pisateljski kongres v Beogradu

Prejšnji teden je bil v Beogradu peti kongres pisateljev vseh jugoslovanskih narodov. Glavni referat je imel Josip Vidmar, dosedanji predsednik Zveze jugoslovanskih pisateljev, ki je govoril o položaju pisateljev v Jugoslaviji z ozirom na poklicno svobodo. Poudarjal je svobodo Jugoslovancev v izbiri sloga in vsebine v nasprotju s pisatelji v nekaterih drugih vzhodnih državah in njihovo naprednost v primeri z mnogimi dekadentnimi pisatelji na Zahodu. Po referatu so razpravljali o novem programu Zveze komunistov Jugoslavije, ki je bil odobren na kongresu v Ljubljani. Izmed Slovencev je poleg Vidmarja največ govoril Juš Kozak. Na kongresu so govorili tudi o Pasternaku in v bistvu obsodili gonjo proti njemu.

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 12. dec., ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje časnikarja Milana Vršaja

»O FILMSKI UMETNOSTI«

Po predavanju razgovor o bodočem delovanju krožka.

Zapiski pod črto

26. novembra: Človek se dela hote brezbriznega do tega, kar se dogaja v Franciji, a v notranjosti nekje ga to le vznemirja. Zakaj se v Franciji ponavlja tisto, kar se je dogajalo v Italiji v letih po prvi svetovni vojni, v Nemčiji okrog leta 1930, pred Hitlerjevim prevzemom oblasti, in na Češkem pred komunističnim udarom leta 1948? Iz kakšnih skrivnostnih nagibov se ljudje naveličajo — drugače ne moremo tega imenovati — življenja v demokraciji in ga hočejo zamenjati za nesvobodno življenje v diktaturi, oziroma pod totalitarno ideološko vladavino?

V primeru Italije in Nemčije so dolžili nekateri gospodarske razmere in brezposelnost. Toda Čehi leta 1948 niso slabo živeli in še manj Francozi leta 1958, saj je povprečni narodni dohodek v Franciji med najvišjimi v Evropi in razen tega ga povprečni Francoz res tudi dobi v roke in se ne zadovolji samo s teoretičnim deležem narodnega dohodka, kot je v nekaterih državah na evropskem vzhodu. Kaj je torej vzrok, da so Francozi naveličani demokracije?

Morda je krivično, če rečemo, da so naveličani demokracije. Pravilneje bi morda bilo, če bi dejali, da so naveličani demokratičnih politikov, in to predvsem zaradi njihove neodločnosti. Demokratični politiki, ki so bili v Italiji na oblasti pred Mussolinijem, so neodločno mešetarili sem in tja in se niso mogli odločiti, da bi mu krepko stopili na prste in napravili s silo konec strahovanju ljudstva po njegovih skvadristskih tolpah. V Nemčiji so prav tako

KULTURNE VESTI

• V pretekli gledališki sezoni je doživela v italijanskih gledališčih največji uspeh (po številu predstav) D'Annunziova drama Jorijeva hči v uprizoritvi igralske skupine Proclemer - Albertazzi. Slede Dnevnik Anne Frank (skupina De Lullo - Falk - Guarnieri - Valli), Pogled z mostu Arthurja Millerja (Morelli - Stoppa), Mačka na vroči pločevinasti strehi T. Williamsa (skupina Gina Cervija), »Jajce« Marceauja (Proclemer - Albertazzi), »Krompir« Acharda (Gino Cervi), »Ločene mize« Rattigana (Villi - Santuccio), »Ornifle« Anouilha (skupina Vittoria Gassmana), »Puran« Feydeauja (Volonghi - Buazzelli - Lionello - Sassoli) in Madame Sanganello (La Scarpettiana). Na dvajsetem mestu je skupina Giuseppa De Filippa, medtem ko Edvarda De Filippa in njegovih komedij ter skupine ni med dvajsetimi najbolj uspešnimi, kar nedvomno začudi.

• Tudi Goncourtovo nagrado so Francozi letos oddali v Belgiji 25-letnemu bivšemu topničarskemu častniku Francisu Walderju za roman o hugenotih: Saint-Germain ali pogajanja. Pravijo, da je bolj zgodovinska razprava kot roman. V Franciji mora vladati huda literarna suša, še bolj verjetno pa je, da so hoteli hudobni starci v razsodišču »zafkrniti« domače književnike, ki so vendarle, vsaj iz tujine sodeč, objavili celo vrsto dobrih pripovednih del. Rajši so podelili najuglednejšo nagrado tujcu in neznanecu.

Podreccove lutke v Izraelu

Podrecca s svojim slavnim lutkovim gledališčem je gostoval zadnji čas v Izraelu. Prvotno je bilo v načrtu, da naj bi trajalo krožno potovanje samo šest tednov, a se je raztegnilo na pet mesecev, ker so bili Izraelci vsi navdušeni za predstave. Končalo se je šele te dni. Skupno je prisostvovalo predstavam skoro pol milijona ljudi, to je četrtnina vsega prebivalstva v Izraelu. Se nobeno tuje gledališče ni doživelo takega uspeha v Izraelu. Podrecca je po krvi Beneški Slovenec.

Prodoren uspeh SNG

V torek, 2. decembra, je odprlo letošnjo sezono Slovensko narodno gledališče v Trstu z odsko priredbo Zločina in kazni Dostojevskega. Priredba je delo Tržačana Dina Dardija. Režiral je Jože Babič. Predstava je zelo lepo uspeha. Bila je v Avditoriju. V sredo so delo istotam ponovili.

neodločno menciali in se niso mogli prav odločiti, ali bi posnemali nacionalistična gesla nacionalsozialistov, ali bi udarili po njih. Bili so kot hipnotizirani in so puščali vnmear najvažnejša narodna vprašanja, kot iz nekakega občutka manjvrednosti. Na Češkem bi bili lahko preprečili državni udar s količkaj odločnim nastopom. Manjkalo jim je le poguma in odločnosti, pa nič drugega.

Najnevarnejša bolezen demokracije je njena pasivnost, njena neodločnost pred reševanjem glavnih narodnih problemov, njen strah pred resnično učinkovitostjo in, če je treba, tudi nekoliko trdim uveljavljenjem oblasti. Strah pred dejanjem. Mislijo, da zadostuje v politiki modrost brez drznosti in dejanja. Zato pa podležejo dejanjem in drznosti brez modrosti.

Demokracija mora biti aktivna in samozavestna, zavedati se mora svoje moči in se odločno lotevati problemov, pa tudi nasprotnikov. Vzbujači mora spoštovanje in biti mora učinkovita. Drugače je lepega dne prisiljena, da pospravi kovčke, ker si ljudje zažele »močne roke«, ki je ne poseeblja vedno kak De Gaulle, ampak tudi kak Hitler.

28. novembra: Ko sem se nocoj peljal s tramvajem na Opčine, sta sedeli nasproti meni mlado, lepo oblečeno dekle, verjetno prodajalka v kakšni trgovini ali trgovska pomočnica, in starejša gospa. Pogovarjali sta se v tisti značilni kraški »italijansčini«, ki tako brezskrbno zamenjuje mehki laški »s« s slovenskim »š« in po čemer lahko pri prvi besedi spoznaš našega Slovenca, ki hoče veljati za Laha. Ko pa sem vzel iz žepa Novi list in ga začel brati, sta takoj začeli govoriti slovensko. Ni mi bilo jasno, ali sta prej govorili italijansko iz strahu ali zdaj slovensko iz sramu. Teško je razumeti kompleks.

GOSPODARSTVO

CEBELE PO MERI ...

Čebele so preučevali že v starodavnih časih. Grški filozof Aristotel je že v 4. stoletju pred Kristusom ugotovil, da je podlaga čebeline celice pravilen šesterokotnik, malo pozneje pa je rimski pesnik Virgil v svojih Georgikah opeval dejavnost »medenih muh«. Doslej je bilo o čebelah napisanih že nad 100 tisoč različnih knjig.

Danes vsi ljudje več ali manj vedo, da živijo čebele v posebni družbi, kateri »predseduje« kraljica-matica. Ravno tako je splošno znano, da mora matica skrbeti samo za nadaljevanje rodu, in sicer s polaganjem jajčec. V celice jih odloži do 2.000 na dan, in to vse svoje življenje, ki traja povprečno 4 do 6 let. Matico enkrat za vselej oplodijo troti, kar se zgodi med njenim poročnim izletom. Troti do tega trenutka pasejo v panju lenobo ter jih pridno hranijo čebele — delavke. Toda samo en trot je določen, da oplodi matico, navadno najmočnejši. Na poročnem poletu se matica namreč dvigne zelo visoko v zrak, tako da ji večina trotoev ne more slediti. Le enemu se posreči, da se z matico združi in jo oplodi, a to plača z življenjem. Oplodjena matica se namreč bliskovito vrne v panj in s tem hitrim gibom odtrže spolne organe trotu, ki pade mrtev na tla. Brž ko se matica vrne v panj, odbije zadnja ura tudi ostalim trotom: čebele jih pomore, ker niso več potrebni.

Mnogo že vemo o čebelah, a še zdaleč ne vsega. Skrbnemu opazovalcu se tu pa tam posreči odkriti kaj novega, še bolj čudovitega, kot je že znano.

Čebele so zelo pridne delavke, saj o tem govori že pregovor. A njih gospodar, nikdar zadovoljni človek, zahteva od njih še več. Človek hoče, da bi proizvajale še več medu in voska, v zadnjem času pa predvsem več kraljičine hrane, to je snovi, ki služi za prehrano čebelinih matic. Ta hrana ima posebno svojstva, predvsem vsebuje snovi, ki nudijo nove sile propadajočemu človekovemu organizmu in mu s tem daljšajo življenje.

Človek hoče zato vzgojiti nove pasme čebel, ki bodo bolj služile njegovim namenom. Vzgojiti jih hoče po meri. To pa je mogoče s selekcijo ali odbiranjem in z umetnim osemenjevanjem. Zato so že začeli umetno oplajati tudi čebeline matice. Ta postopek ni tako enostaven kot pri govedu ali drugih živalih. Priprave, ki so potrebne, (kot so n. pr. posodice za seme, pincete, brizgalke itd.) morajo biti zelo majhne; pri osemenjevanju čebel je treba tudi več paznje.

Danes ima človek tudi možnost, da vzgaja čebele po meri. Lahko vzgoji večje ali manjše čebele, križa lahko najrazličnejše pasme, tako da z odbiro ali selekcijo lahko nastanejo popolnoma nove.

ZDRAVNIKI ZA RASTLINE

Besedo zdravnik smo do sedaj uporabljali samo za osebe, ki zdravijo ljudi ali živali. V zadnjem času pa se ta izraz vedno bolj uporablja tudi za osebe, ki se ukvarjajo z zdravljenjem rastlin in ki smo jih doslej imenovali fitopatologe. V Nemčiji že deluje društvo zdravnikov rastlin (Vereinigung deutscher Pflanzenärzte). Društvo je izdelalo načrt, iz katerega izhaja, kakšne šole in

kakšno znanstveno znanje morajo imeti osebe, ki želijo dobiti naslov zdravnika rastlin. Po končani visoki šoli se morajo še dve leti vežbati v raznih laboratorijih in fitopatoloških opazovalnicah ter končno položiti še poseben državni izpit.

NE ZANEMARJAJ SADNIH DREVES!

Letošnja letina sadja je bila na splošno zelo dobra, le cene so bile in so še prenizke za jabolka in hruške. Prihodnje leto bo letina sadja gotovo slabša in cene višje. Zato ima sadjar dolžnost, da napravi vse, kar je potrebno, da drevesa ne bodo imela škode zaradi mrčesa in zajedalcev in da bodo pravilno gnojena.

Predvsem je potrebno z dreves takoj odstraniti vse suhe in nalomljene veje, ki jih je zlasti letos precej tako na jablanah kot na hruškah. Ko odstranjujemo veje, ne smemo delati prevelikih ran. Če se jim pa ne moremo izogniti, jih je treba zamazati s cepilnim voskom.

Ko drevo prečiščemo, moramo z vej odstraniti tudi vse posušene in gnile plodove, ki so leglo raznih glivičnih boleznih, posebno monilije. Prav zaradi tega moramo tudi skrbno pograbit pod drevesom vse listje in vse suhe, gnile in nakažene plodove. Vsega tega pa ne smemo vreči na gnoj, temveč sežgati, ker bi se drugače bolezni samo širile in bi tudi kakšen živalski mrčes ušel zasluženi smrti.

Že sedaj, to je v začetku decembra, moramo vse koščičasto sadno drevje (breskve,

češnje, marelice, češplje in slive) poskropiti z raztopino modre galice in apna ali z asporjem. (Glej v zadnjem Novem listu sestavek glede breskev!).

CE HOCES PREORATI SENOŽET

stori to takoj in ne odlašaj do pomladi. Preorji jo čim globlje, zemljo pa pusti v velikih grudah, da se dobro prezrači in premrzne.

PŠENICI POGNOJI POD LIST

ali z apnenim solitrom (nitrato di calcio) ali s čilskim solitrom (nitrato soda) ali z amoničevim solitrom (nitrato ammonico). To moraš prvič opraviti že sedaj, preden se pojavi hujši mraz. Na vsakih 100 m² površine raztrosiš 300 do 500 gramov enega navedenih gnojil. Enako gnojenje ponoviš sredi januarja in tudi konec februarja. Poznejša gnojenja s solitri služijo bolj za razvoj slame kot zrnja.

URANIDI

Nemški učenjak Hermann Oberth, oče medzvezdnih poletov z raketami, je trdno prepričan o obljudenosti drugih svetov. Profesor pravi, da žive na zvezdah, ki so milijonkrat večje od naše zemlje, bitja, imenuje jih uranide, neprimerno bolj razvita, kot smo mi. Uranidi se po učenjakovem mnenju približujejo s posebnimi letali naši zemlji.

KMETSKO PREBIVALSTVO PADA

V zadnjih časih je število poljedelcev v Italiji precej nazadovalo. Leta 1954 so kmetje tvorili v državi še okoli 40 odstotkov prebivalstva, letos pa le še 33,8 odstotka. Zato so se osebe, zaposlene v drugih panogah gospodarstva, zlasti v industriji in obrti, medtem precej namnožile. Kot druge dežele se pač tudi Italija čedalje bolj industrializira.

Sportni pregled

MILAN PRVI NA LESTVICI

Deseto kolo za italijansko nogometno prvenstvo je poteklo v znamenju velikih presenečenj. Nepričakovan je bil na primer poraz Juventusa, ki je na domačem igrišču klonila pred Lanerossijem. Dvoboju med Romo in Laziom je prisostvovalo 80 tisoč gledalcev. To pot je zmagala Roma, ki je odpravila nasprotnike kar s 3 goli.

Od vseh srečanj je bila najpomembnejša tekma med Milanom in Fiorentino, ki se je zaključila z odločno zmago Schiaffinovega moštva. S to zmago se je Milan uvrstil na prvo mesto lestvice. Inter je z Bologno zaigrala neodločeno, kar pa ji je kljub temu pripomoglo, da se je usidrala na drugo mesto lestvice.

Triestina je igrala z Alessandrio in zamudila priložnost, da doseže novo zmago na tujem igrišču. Tekma se je zaključila z zmago Alessandrie, čeprav mnogi trde, da je izid krivičen, ker so Tržačani mnogo bolje igrali kot nasprotniki.

Po 10. kolu je lestvica naslednja: 1. Milan 15; 2. in 3. Inter, Fiorentina 14; 4. Napoli 13; 5. Roma

12; 6. - 8. Juventus, Sampdoria, Genoa 11; 9. - 11. Lazio, Padova, Bologna 10; 12. Lanerossi 9; 13. - 16. Talmone Torino, Bari, Spal, Udinese 7; 17. in 18. Triestina, Alessandria 6.

SPORT PO SVETU

Namizni tenis — Posebna komisija namiznoteniške zveze Jugoslavije je sestavila naslednjo lestvico najboljših jugoslovanskih igralcev: 1. Vojislav Marković; 2. Hrbud; 3. Vogrinec; 4. Harangozo; 5. Vladimir Marković; 6. Vzorinac; 7. Franjič; 8. Osmanović; 9. Tomazič; 10. Pavasović. **Zenske**: 1. Terečik; 2. Plut; 3. Nikolić D. **Mladinci**: 1. Franjič; 2. Jazvič; 3. Teran.

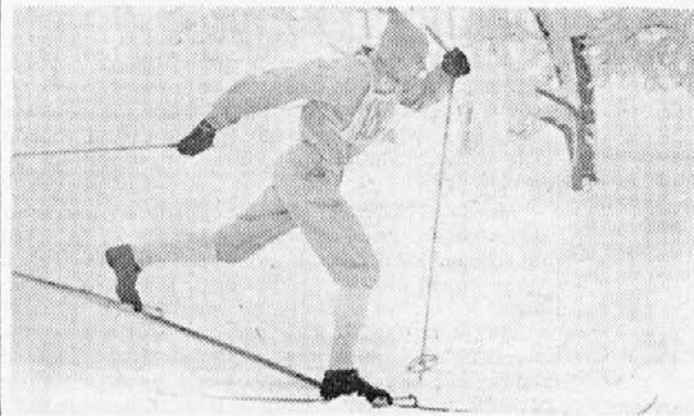
Nogomet — Prijateljsko srečanje med Anglijo in Walesom se je zaključilo neodločeno (2:2).

SPORT V TRSTU

TROBOJ V NAMIZNEM TENISU

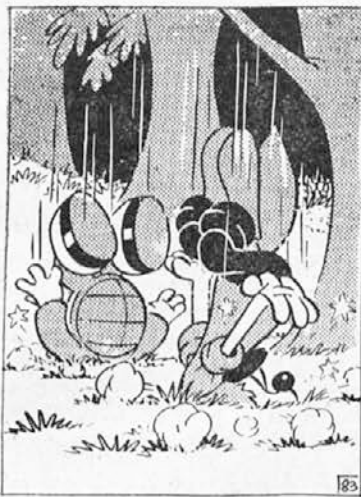
V nedeljo je bil v prostorih PD Barkovlje namiznoteniški troboj med ekipami iz Skednja, s Proseka in iz Barkovelj. Zmagali so Skedenjci.

Izidi srečanj: PD Skedenj - Prosek 3:2, Prosek - PD Barkovlje 5:0, PD Skedenj - PD Barkovlje 5:0. **Končna lestvica**: 1. PD Skedenj (Merlak, Hrevatin D., Patrizio in Hrevatin S.) 8 točk; 2. Prosek (Cibic, Sirca, Milič, Ukmar) 7 točk; 3. PD Barkovlje (Ščuka, Pertot, Starec, Kompare) 0 točk.

Pred kratkim je večino gorskih pokrajin pobelil sneg. Nastopil je tako čas, ko so ljubitelji belih poljan potegnili s podstrešja smuči ter se začeli pripravljati na bližnjo zimsko športno sezono. Nemški in italijanski smučarji se že redno vadijo, medtem ko je slovenski smučarski sport zaradi pomanjkanja denarnih sredstev baje v krizi.

Slika kaže odličnega slovenskega smučarja Romana Seljaka.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

13

Soba je bila enako velika kot na prejšnjem bloku, a je napravljala neprimerno bolj prijazen videz. Vzglavniki in koci na posteljah so imeli snažne modrokarirane platnene prevleke in med dvema sosednjima posteljama je bila položena polica, kamor so bolniki lahko postavljali skledice z jedjo. Res je bila skoro vsa soba zasedena s posteljami, vendar pa v primeri z blokom, s katerega sem prišel, sploh ni bilo mogoče govoriti o kakem drenju. Z užitkom sem se zleknil na oprano modrokarirano rjuho in se pokrtil s čisto odejo. Poseben užitek je bil že v tem, da človek ni občutil na goli koži dražečega dotika z umazanim kocem kot na »sprejemnem bloku«. V sobi je bilo precej toplo zaradi centralne kurjave in razen ob nenadnih SS-ovskih obiskih, ki pa so bili precej redki, smo imeli v njej ves dan mir. »Apel« so opravljali seveda tudi tukaj, a prešteli so nas kar na posteljah. Tudi hrana je bila boljša, čeprav še zdaleč ne takšna kot v resnični bolnišnici. Toda opoldanska juha je bila precej bolj gosta kot na bloku.

V sobi je bilo precej Slovencev, največ Ljubljancev, pa tudi Dolenjcev, Notranjcev in Primorcev. Ostali so bili Ukrajinci, Po-

ljaki in pripadniki mnogih drugih narodnosti. V enem izmed spodnjih nadstropij blizu mene je ležal neki temnopolt Italijan prikupnega obraza in vedenja. Pisal se je Rossi. Nekdo mi je dejal, da je intelektualec. Izmenjala sva nekaj besed, in zdelo se mi je, da je z otroško hvalečnostjo sprejel vsako prijazno besedo. Rekli so mi, da je precej hudo bolan, in ko sem čez tri tedne zapustil bolniški blok, je ostal še tam in imel sem vtis, da je slabši kakor prej. Komaj da se je še zanimal za tisto, kar se je dogajalo okrog njega.

Izmed Slovencev sem si najbolj zapomnil postarnega, debelušnega apotekarja mogočne postave iz Ribnice na Dolenjskem. Pisal se je Arko. Imel je dobrodušno-šegav obraz starega c. k. avstrijskega višjega uradnika in tudi tak nastop. Kadar je spregovoril s svojim debelim, važnim glasom, ga je bilo slišati po vsej sobi in vsi so ga imeli radi, ker je vedno povedal kaj šegavega in je zabaval vso sobo. Znal je tudi za silo jezike vseh narodnosti, kar jih je bilo v sobi: z Nemci se je pogovarjal nemško, z Italijani italijansko, z Rusi, Poljaki in Čehi slovensko in včasih tudi po »ribniško«. Ne vem, kaj mu je bilo, a najbrž nič, ker je čilo korajžil sem in tja in se le ob nenadnih alarmih, da prihaja SS-ovski zdravnik ali Blockführer, hitro zapičil v posteljo ter si nadel trpečji izraz, da je bil njegov okrogli, dobrodušni obraz še bolj smešen. Na bolniškem bloku se je držal menda zato tako dolgo, ker

TEDENSKI KOLEDARČEK

7. decembra, **nedelja**: Ambrož, Urban
 8. decembra, **ponedeljek**: Brezmi. spoč. M. D.
 9. decembra, **torek**: Valerija
 10. decembra, **sreda**: Melhija
 11. decembra, **četrtak**: Damaz
 12. decembra, **petek**: Amalija, Maksencij
 13. decembra, **sobota**: Lucija

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 3. decembra si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	623—627 lir
avstrijski šiling	23,60—24 lir
100 dinarjev	72—75 lir
100 francoskih frankov	133—136 lir
funt sterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	706—709 lir
napoleon	4850—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 7. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 15.40 Zbor »Igor Gruden« iz Nabrežine; 17.00 »Pop Cira in pop Spira«, veseloigra v 5 dej., ki jo je napisal S. Sremac. Igrajo člani SNG v Trstu, vodi J. Lukeš; 18.35 Schubert: Simfonija št. 5 v B-duru; 20.30 Operetna glasba; 21.00 Narava poje v pesmi: »Hladan je zrak, ki lije v mrak«; 21.30 Operna glasba; 22.30 Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta.

Ponedeljek, 8. decembra, ob: 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: S. Kregar: »Zlata ribica«. Igrajo člani RO; 16.00 Koncert altistke Marije Bitenčeve; 16.30 I. N. Tolstoj: »Kjer ljubezen, tam Bog«. Prevod in radijska priredba: F. Milčinski. Igrajo člani RO; 18.25 Čajkovsky: Koncert v D-duru za violino in orkester, op. 35; 19.00 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše; 20.30 Richard Strauss: »Salomé«, glasbena drama v enem dejanju. Igra Dunajski simfonični orkester, vodi R. Moralt.

Torek, 9. decembra, ob: 18.00 Z začarane police: Edvard Martinuzzi: »Napitnica«; 18.10 Koncert Orkestra Tržaške filharmonije, dirigira Luigi Toffolo; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: »Ivan Cankar — 40-letnica smrti«; 21.15 Zbor Slovenske filharmonije; 22.00 Umetnost in življenje: »Muzej Eleonore Duse v Milanu«; 22.30 Janaček: Simfonieta.

Sreda, 10. decembra, ob: 12.55 Parada lahkkih orkestrrov; 18.00 Radijska univerza: Gustavo Colonnetti: Pomenki o avtomatizaciji; »Strokovna pre-

kvalifikacija delavcev; 18.10 Schumann: Koncert v A-molu za klavir in orkester, op. 54; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 »Saj ni zares«, igra v treh dej., ki jo je napisal Luigi Pirandello, prevedel pa Mirko Javornik. Igrajo člani RO, vodi Jože Peterlin.

Četrtek, 11. decembra, ob: 18.00 Z začarane police: Ivan Cegnar: »Mlinček, mlinček melji mi«; 18.10 Liszt: Tri rapsodije; 18.40 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.00 Sola in vzgoja: Prof. I. Theuerschuch: Skriti sovgojevalci naše šolske mladine; 21.00 Charles Chilton: »Potovanje na mesec«, 6. slika. Igrajo člani RO; 22.00 Sodobna književnost: Armando Meoni: »Prepovedana mladost«, ocena J. Tavčar; 22.35 Bach: Preludij in fuga.

Petek, 12. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza: I. Artač: Zivljenje starih Egipčanov: »Družinska skupnost«; 18.10 Koncert Tržaškega duet; 19.00 Širimu obzorja! Tehnika ustvarja nov svet: »Helikopterji«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: »Koristna uporaba atomske energije v luči Zenevske konference«; 22.15 Lavjovičevi in Pavčičevi samospevi.

Sobota, 13. decembra, ob: 15.00 Harmonikar Rajmund Hrovat; 15.20 R. Strauss: Don Juan, simfonična pesnitev, op. 20; 16.00 Novela tedna: Janez Gradišnik: »Kot nekoč«; 18.00 Oddaja za najmlajše: Antonija Curk: »Poldkova operacija«. Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 Rado Murnik: »Bucek v strahu«, burka v enem dejanju. Igrajo člani RO; 22.00 Iz Wagnerjevih oper; 22.30 Folklorni ansambel »Veseli planšarji«.

BRIHTNEZ

— Kdo ve, kje je Kitajska?
 — Jaz, gospod učitelj! Na 77. strani učne knjige zemljepisja.

M. Bambič

ŽENSKI KOTIČEK**MODNE PREDVAJALKE**

Postati manekenka ali modna predvajalka je danes zlati sen vsake mlade deklice. Nastopati v razkošnih oblekah pred izbranim občinstvom, razkazovati svojo lepoto in morda celo ujeti na lahek način bogatega moža, kako bi to ne vleklo?

Marsikatera misli, da je poklic modne predvajalke nastal šele v naših časih, ko se modni okus vsako leto štirikrat spreminja. Nikakor ne! Star je že nad sto let, samo da pri naših babicah ni bil tako cenjen, kot je pri današnjem ženskem svetu.

Manekenk se je prvi posluževal krojač Frederick Worth, ki se je iz Londona preselil v Pariz za časa Napoleona III. in njegove žene Karlote. Ta lepota je določevala v vsej Franciji modni okus. Na nekem dvornem plesu leta 1859 je cesarica prišla v dvorano v popolnoma nenavadni obleki. Ni imela na sebi dotlej običajne obročaste krinoline, ampak povsem nov model.

Izdelal ga ji je prav omenjeni Worth, ki je odprl krojačnico za bogate sloje. On je prišel na misel, da ne bi več kazal novih modelov na lesenih stojalih, marveč na živem telesu mlade lepote. To je našel v krasnem dekletu Blanche d'Antigny, ki je potemtakem prva modna predvajalka na svetu. Kmalu se je po vsem Parizu govorilo, da kaže krojač Worth obleke na živih »stojalih«.

Modni popoldnevi pri krojaču so bili obiskovani in so postali skoraj dolžnost pariške odlične družbe.

Nekega dne je obiskala salon tudi cesarica Karlota. Worth je na stasiti Blanche pravkar poskušal nov kroj brez krinoline, a z mnogimi našitki. Karlota je bila vsa vznemirjena nad lepim krojem in si je brž naročila celo vrsto takšnih oblek, s katerimi se je pokazala na tistem plesu.

Od takrat ni Worth prodal nobenega kroja, če ga ni poprej oblekla in predvajala lepa manekenka — kajti tudi nestasite odjemalke so bile prepričane, da bo obleka tudi njim prav tako lepo pristajala. Odtod skrivnost, da ne morejo več odlični iglarji izhajati brez lepih predvajalk.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠCE V TRSTU

V nedeljo, 7. dec., ob 17. uri v dvorani na stadionu
 »Prvi maj«, Vrdelska cesta 7,

v ponedeljek, 8. dec., ob 17. uri na Kontovelu

Dino Dardi

ZLOČIN IN KAZEN

(prosta interpretacija po romanu Dostojevskega)

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

je pomagal opravljati glavnemu pisarju pisarniške posle in se sploh pokazal koristnega, kjer je bila priložnost.

Slovinci smo bili na tistem bloku pravzaprav na najboljšem, ker smo imeli »svojega« zdravnika. To je bil slovenski pisatelj dr. Lojz Kraigher. V dijaških letih sem bil prebral njegov roman »Kontrolor Škrobar« in še nekaj drugih stvari, zlasti spomine na Cankarja, katere je objavil malo pred vojno v koledarju Cankarjeve družbe, če se ne motim, in vzbudil z njimi veliko razpravljanja v literarnih in študentskih krogih, ker je prikazal Ivana Cankarja s čisto človeške strani, ki ni bila čisto v skladu s tistim idolom slovenskega slovstva, kot smo ga videli v njem. Pisatelja Kraigherja sem si predstavljal starejšega, kot sem ga zdaj spoznal v Dachauu. Tiho in mirno je hodil v svojem belem plašču od bolnika do bolnika in z njim je vedno zavel v sobo dih »civilne« bolnišnice, dasi je bila izbira zdravil, ki jih je imel na razpolago, zelo omejena. A moralno nas je dvigala že samo njegova navzočnost in nas Slovence še posebno zavest, da je naš zdravnik ugleden slovenski pisatelj.

Vse to je napravljalo bivanje v Revierju prijetno; tembolj ker tudi bolniško osebje ni bilo hudobno. Štubaki so bili poleg Nemcev intelektualci tujih narodnosti, Poljaki, Čehi in Holandci, katerim se je v teku časa posrečilo, da so si našli tako zatočišče v Revierju. Nekaj pa je bilo tudi že Slovencev, ki še niso bili tako dolgo v taborišču. Posebno veliko pa je bilo Slovencev med bolničarji.

Tam sem srečal medicinea Korziko iz Ljubljane, pa tudi Lileka, ki je bil tudi Ljubljčan — oba sem poznal še iz gimnazije — in še več drugih. Njihova navzočnost je bila vzrok, da se mi je zdelo — in z menoj vred tudi drugim Slovincem — ozračje v tem delu Revierja domačnostno in popolnoma različno od življenja v ostalem delu taborišča, vsaj kolikor sem ga dotlej okusil. Vsi smo imeli vtis, da smo v resnični bolnišnici, četudi je do take primerjave še marsičesa manjkalo, in kar bali smo se misli, kdaj bomo morali zapustiti Revier. Toda dr. Kraigher je znal vedno spet nameriti toliko vročine, da sem ostal v Revierju skoro do binkošti, čeprav mi je v resnici vročina izginila že po dveh dneh. Bila je le neka oblika influence. Tako je bilo tudi z drugimi. Skoro vsak se je držal v Revierju nekaj tednov več, kot bi mu bilo potrebno, in to po zaslugi dr. Kraigherja in slovenskih bolničarjev, ki so bili zaradi tega zelo priljubljeni tudi pri pacientih drugih narodnosti.

Med nami bolniki — ali »bolniki«, če hočete; sicer pa so bili mnogi zares bolni — so se seveda sklenila v teh tednih mnoga prijateljstva, ki so držala ves čas bivanja v taborišču in marsikatero se je morda ohranilo tudi v povojni čas, dasi nas je svoboda razpršila na vse štiri strani Evrope. Jaz sem se sprijateljil tam predvsem z mladim študentom tehnike iz Sibiriije. Ime mu je bilo Sergej, doma pa je bil iz Omska, Učebnaja ulica. Bil je eden najbolj čudovitih ljudi, kar sem jih kdaj spoznal, in čeprav si nisva po osvoboditvi nikoli več pisala, ga ne bom nikoli pozabil.

(Dalje)